

ZA WIELKIM MUREM. SZKICE O CHINACH
TOM 1

CHIŃSKIE SZTUKI WALKI

CIAŁO, UMYŚL, SPORT I TRADYCJA

CHIŃSKIE SZTUKI WALKI

**SERIA WYDAWNICZA INSTYTUTU KONFUCJUSZA
PRZY UNIWERSYTECIE GDAŃSKIM**

**ZA WIELKIM MUREM. SZKICE O CHINACH
TOM 1**

CHIŃSKIE SZTUKI WALKI

CIAŁO, UMYŚŁ, SPORT I TRADYCJA

POD REDAKCJĄ

WOJCIECHA BIZONA

I KRZYSZTOFA BRZOZOWSKIEGO

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

GDAŃSK 2020

Recenzent
dr hab. Marek Adam, prof. AWFIS

Redaktor Wydawnictwa
Małgorzata Kaczmarek

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Johnson
www.karolined.com

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Publikacja sfinansowana ze środków Instytutu Konfucjusza
przy Uniwersytecie Gdańskim

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-071-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49, fax 58 551 05 32

Spis treści

Wstęp (*Wojciech Bizon*) · 7

Ewa Ciembroniewicz

Konfucjanizm jako trzon etyczny chińskich sztuk walki · 15

Adam Lubocki

Wuyi – średniowieczny militarny prekursor *wushu* · 35

Krzysztof Brzozowski

Wushu – sztuka walki, tradycja, sport, nauka · 47

Natalia Lubińska

Znaczenie chińskich sztuk walki

w powstaniu bokserów w latach 1899–1901 · 69

Piotr Rekowski

Mentalne przygotowanie adeptów *wushu*

do walki na przykładzie szkolenia w systemie *Kuen-tai* · 91

Michał Samcik

Pomiary sił uderzeń a urazy w sportach kontaktowych · 113

Krzysztof Brzozowski, Aleksandra Orlikowska

Wpływ *wushu* na korekcję wad postawy u dzieci · 129

Monika Paliszewska-Mojsiuk

„Szybciej, wyżej, mocniej” – znaczenie wprowadzenia *wushu*
do programu igrzysk olimpijskich · 165

Zakończenie · 187

Streszczenia w języku angielskim i noty o autorach · 189

Wstęp

Kiedy w 2015 roku powoływano w Gdańsku przy uniwersytecie Instytut Konfucjusza, jego nadrzędnym celem miało być propagowanie języka chińskiego i chińskiej kultury. Od tego czasu liczne wydarzenia, które Instytut organizował, skupiały się wokół przygotowywania spektakli artystycznych, wystaw oraz zabaw z dziećmi. Sygnały płynące od osób zafascynowanych Chinami wskazywały jednak na ważną rolę, jaką w tym środowisku odgrywają tradycyjne sztuki walki, będące nie tylko synonimem ezoterycznej wiedzy, ale też nośnikiem prawdziwego „ducha” Państwa Środka.

W takich okolicznościach zrodził się pomysł ściśle ukierunkowanego tematycznie wydarzenia, łączącego spojrzenie naukowe z praktyką oraz ukazującego szeroki kontekst, w którym osadzone są tradycyjne chińskie sztuki walki, określane jako *kung fu* lub *wushu*. W wielu publikacjach terminy te stosowane są łącznie lub zamienne. Wynika to z faktu, że początkowo tradycyjne chińskie sztuki walki nazywano *kung fu*, co oznacza ciężką i wytężoną pracę, a ta z całą pewnością towarzyszy treningowi sztuk walki. Nazwa *wushu*, oznaczająca sztuki walki, pojawiła się jako określenie ich sportowego nurtu. Próbą uporządkowania powstałego chaosu nomenklaturowego było wprowadzenie określeń: *xiandai* lub *jingsai wushu* dla współczesnego, sportowego *wushu* oraz *chuantong* lub *minjian*

wushu dla nurtu tradycyjnego, ludowego. Obecnie powraca się do nazwy *kung fu* określającej tradycyjne *wushu* (czyli sztukę walki).

W 2018 roku konferencją pt. „Kung fu / wushu – tradycja, nauka, sport, wychowanie” zainicjowano spotkania sympatyków *wushu*, organizując rozbudowany panel dyskusyjny i prowadząc serię treningów fizycznych. W efekcie kilkadziesiąt osób debatowało o tym, w jaki sposób chińskie sztuki walki tworzą fundament dla holistycznie ujętego rozwoju człowieka. Rozprawiano także, jak *taichi*, będąca starochińską sztuką relaksu, walki i medytacji, powiązana jest z tradycyjną medycyną chińską oraz jaki jest jej wpływ na medycynę współczesną. W sesji warsztatowej prezentowano zaś szerokie spektrum sztuk, od łagodnych, płynnych ruchów *taichi*, przez podstawy boksu shaolińskiego, walki (*sanda*), po tzw. twarde *qigong*, czyli specjalnie dobrane ćwiczenia wzmacniające.

O ile w części plenarnej konferencji dominowali uczestnicy dojrzałym wiekiem, często z kilkadziesięcioletnim stażem szkoleniowym, o tyle warsztaty przyciągnęły – zgodnie z zamierzeniami – przede wszystkim młodzież. Aspekty roli sportu w wychowaniu młodych ludzi, a w szczególności znaczenie sztuk walki, wydają się być wciąż w niewystarczającym stopniu nagłaśniane. Propagowanie prozdrowotnego wpływu ruchu i kultury fizycznej w ogóle na co dzień konfrontowane jest ze zmianami w stylu życia, uzależnieniem dzieci i młodzieży od urządzeń elektronicznych, wypierających aktywność fizyczną, a dorosłych od osobistych środków transportu, zastępujących najprostszą formę ruchu – spacer. Nie jest to stan rzeczy, który na dłuższą metę przyczyniałby się do wzrostu poziomu zdrowia i sprawności. W tym świetle konferencja okazała się dużym sukcesem i bez wątpienia przysłużyła się krzewieniu idei chińskich sztuk walki i zdrowego trybu życia.

Mając to na uwadze, podjęto decyzję, że kolejna edycja konferencji powinna skupić się w jeszcze większym stopniu na ludziach młodych i tym, co i jak zrobić, aby poprzez *wushu* kształtować ich

umysł i ciało. W konsekwencji rok później, w kwietniu 2019 roku, Instytut Konfucjusza UG przy współudziale Shaolin Kung Fu – Sekcji Chińskich Sztuk Walki z Gdyni zorganizował kolejną odsłonę konferencji, tym razem pod przewodnim tytułem „Kung Fu / Wushu – ciało, umysł, sport i tradycja”. Ponownie, jak przed rokiem, obrady plenarne były wstępem do warsztatów praktycznych. I ponownie do siedziby Instytutu przybyło liczne grono pasjonatów chińskich sztuk walki i relaksacji oraz naturalnej chińskiej medycyny. Jednocześnie zdecydowano, że warsztaty będą miały bardziej sprofilowany charakter i skupią się na treningu szczególnie zalecanym w pracy z młodymi ludźmi. Dodatkowo prezentowano ćwiczenia i formy, których właściwe wykonanie i praktykowane nie tylko zapobiega powstawaniu licznych chorób oraz anomalii układu szkieletowo-mięśniowego człowieka, ale również umożliwia skuteczne eliminowanie już nabytych wad i dysfunkcji.

Wystąpienia podczas dwóch pierwszych edycji spotkań zogniskowanych wokół teorii i praktyki chińskich sztuk walki wniosły interesujący i bogaty wkład w rozumienie oraz rozwój tej formy aktywności. Dobrze przygotowane prelekcje, poparte solidnym warsztatem badawczym, stanowiły punkt wyjścia do tego, by rozważyć publikację niektórych z prezentowanych zagadnień w takiej formie, aby mogły zarówno oddać szerokie spektrum tematyczne obu zorganizowanych konferencji, jak i przysłużyć się praktykom, którzy u adeptów *wushu* będą rozwijać ducha i ciało. W efekcie zrodził się zamysł stworzenia monografii poświęconej opisanym zagadnieniom, która miałaby uchronić cenny dorobek konferencyjny od zapomnienia i nie pozwolić, aby wartościowe wnioski z wystąpień i warsztatów zostały bezpowrotnie stracone. Taka jest zatem geneza niniejszej książki, opatrzonej tytułem *Chińskie sztuki walki: ciało, umysł, sport i tradycja*.

Chińskie sztuki walki oparte są na etycznym trzonie podstawowych założeń filozofii konfucjańskiej. W artykule *Konfucjanizm*

jako trzon etyczny chińskich sztuk walki, otwierającym niniejszą monografię, Ewa Ciembroniewicz, osadzając swoje rozważania wokół konfucjanizmu, zwraca szczególną uwagę na procesy wychowania i kształcenia moralnego adeptów. Dokonuje także analizy najważniejszych różnic między tradycyjnymi sztukami walki a sportami walki, identyfikując za każdym razem główne ich wyznaczniki. Stawia intrygujące pytanie, na ile obecnie żywe (aktualne) są ideały konfucjańskie w tradycyjnych szkołach sztuk walki i czy można z przekonaniem stwierdzić, że współczesne szkoły sztuk walki są zdolne do zachowania pierwotnej ich funkcji – przekazu tradycji.

Z kolei Adam Lubocki w tekście *Wuyi – średniowieczny militarny prekursor wushu* wprowadza Czytelników w złożony świat chińskiej sztuki wojennej okresu starożytności i średniowiecza. Poprzez analizę terminu ‘*wuyi*’ zaprezentowano powiązania między tradycyjnymi sztukami walki a teatrami zmagani wojennych i kulturą wojskową. Autor zwraca uwagę na bariery w dostępie do wiedzy, akcentując fakt, że księgi o tematyce militarnej nie były w Chinach upubliczniane, co w konsekwencji przyczyniło się do spadku możliwości mobilizacyjnych społeczeństwa chińskiego i porażek w walkach z koczownikami.

W nieco innej perspektywie umiejscawia swoje rozważania Krzysztof Brzozowski. Artykuł *Wushu – sztuka walki, tradycja, sport, nauka* to wieloaspektowe studium nad *wushu* tradycyjnym. Autor łączy wątki naukowe, odnoszące się zarówno do aspektów medycznych, jak i biomechanicznych chińskich sztuk walki z praktyką treningu, w tym kształtowaniem cech charakteru i osobowości młodych adeptów. Wykazuje, że scalenie współczesnej nauki z tradycyjnym *wushu* umożliwi bezpieczny trening osobom ze wszystkich grup wiekowych. Chcąc rozbudzić ciekawość u trenujących i trenerów, Autor sugeruje, że w procesie doskonalenia swojego stylowego warsztatu, powinni sięgać po dodatkowe źródła, ciągle poszerzając swoją wiedzę. Akcentuje tym samym w pewnym stopniu

ważną rolę naukowego podejścia do sportu, które pozwala doskonalić metody treningu, nie zapominając jednocześnie o konieczności „wypracowania” w sali czy terenie określonych technik, zgodnie z przytoczoną maksymą: „Zapiski pouczają, a ćwiczenia rozwijają”.

Spojrzeniem z perspektywy utylitarnej, czyli od strony praktycznego wykorzystania umiejętności, które nabywają adepci chińskich sztuk walki, jest historycznie zorientowany artykuł Natalii Lubińskiej. Jak różne było spojrzenie na wschodnie sztuki walki okiem Europejczyków niemal 200 lat temu od perspektywy współczesnej, świadczy chociażby fakt, że utożsamiano je naówczas po prostu z zachodnią formą boksu. W tekście *Znaczenie chińskich sztuk walki w powstaniu bokserów w latach 1899–1901* Autorka dowodzi, że wskutek wybuchu buntu w północno-wschodnich Chinach, podczas którego paramilitarne oddziały chińskich chłopów skierowały swe działania przeciwko cudzoziemcom, zachodni obserwatorzy dostrzegli prawdziwy potencjał chińskich sztuk walki, a metody walki tajnych chińskich stowarzyszeń stały się popularnym tematem w prasie, relacjach z podróży i pamiętnikach.

Wątek praktycznego wykorzystania umiejętności, które powiązane są ze sztukami walki, rozwija Piotr Rekowski. W artykule *Mentalne przygotowanie adeptów wushu do walki na przykładzie szkolenia w systemie Kuen-tai* przybliżył specyfikę szkoleń oraz rzuca światło na stosowane metody treningowe, które w sposób szczególny oddziałują na sferę psychiczną adeptów. W sposób niemalże przypisany współczesnym trenerom personalnym Autor prezentuje schemat obciążeń i efektów treningowych, które zmierzają do osiągnięcia stanu podwyższonej świadomości oraz permanentnego usprawniania procesów adaptacyjnych oraz efektów działań pod presją, czyli wyznaczników tzw. walki instynktownej. Autor zwraca uwagę, że zaproponowany system jest niezwykle pracochłonny i absorbujący, wręcz mozolny i nie waha się postawić w związku z tym pytania: „Czy jest sens poddawać takiemu wymagającemu trybowi szkolenia

kogokolwiek spoza środowiska służb mundurowych?”. Ostatecznie w bardzo osobistym tekście udziela na to i kilka innych, równie fundamentalnych pytań, mądrych i osadzonych w duchu *Kuen-tai* odpowiedzi.

Ze sfery duchowej do świata wymiernych liczb, które dotyczą pomiarów, zależności fizycznych i sportowej inżynierii, przenosi Czytelników Maciej Samcik. Tekst *Pomiary sił uderzeń a urazy w sportach kontaktowych* to nie tylko zestawienie dostępnych metod szacowania siły uderzeń w sportach kontaktowych, ale przede wszystkim próba oceny stopnia zależności pomiędzy zmierzoną wartością sił a urazami zawodników. Autor dokładnie omawia podstawowe wielkości fizyczne towarzyszące uderzeniom oraz przybliża mechanizm powstawania urazów podczas uderzania w głowę zawodnika. W konsekwencji poprzez liczne przykłady dowodzi, że zastosowanie właściwych metod pomiaru i detekcji uderzeń może mieć znaczący wpływ na zdrowie zawodników oraz komfort uprawiania sportu.

Kwestia urazów w sportach kontaktowych wiąże się z treningiem i walką. Jest często ich skutkiem, któremu należy zapobiegać. Jednocześnie rodzi się pytanie, czy sztuki walki, w tym *wushu*, mogą przyczyniać się do eliminowania nabytych uprzednio schorzeń? Innymi słowy, czy możliwe jest – poprzez odpowiedni trening *wushu* – naprawianie niedoskonałości ciała? W pierwszej części tekstu pt. *Wpływ wushu na korekcję wad postawy u dzieci* Krzysztof Brzozowski i Aleksandra Orlikowska w metodyczny sposób omawiają najważniejsze rodzaje wad postawy występujących u dzieci, wraz z podaniem przyczyn ich powstawania. Z kolei część druga to kompendium wiedzy na temat ćwiczeń *wushu*, które pozytywnie wpływają na korekcję opisanych wad. Autorzy jednocześnie wyraźnie podkreślają, że określone ćwiczenia nie mogą być wykonywane w sposób pobieżny, uproszczony lub, co gorsza, niezgodny z ich zamysłem. Właśnie w przypadku najmłodszych adeptów sztuk walki

należy dbać, aby zajęcia sportowe były dostosowane do aktualnego etapu rozwoju dziecka, a przez to, by dobór i intensywność treningu wpływał na dzieci rozwijająco, a nie niszcząco.

Niniejszą monografię zamyka, osadzony w realiach instytucjonalnych, artykuł Moniki Paliszewskiej-Mojsiuk poświęcony zagadnieniom związanym z wprowadzaniem *wushu* do rodziny olimpijskiej. Chociaż jednym z głównych celów organizacji propagujących i wspierających rozwój *wushu* jest umieszczenie chińskich sportów walki w programie igrzysk olimpijskich, to pomimo wieloletnich wysiłków te próby wciąż nie kończą się sukcesem. Autorka przedstawia w pracy liczne powody takiego stanu rzeczy, nie tylko umiejscawiając rozważania w świecie sportu, ale także posiłkując się tłem społecznym, kulturowym, a nawet politycznym i gospodarczym.

Chińskie sztuki walki fascynują od lat. Bez wątpienia przyczyniła się do tego eksplozja filmów o tej tematyce w latach 70. i 80. Dzięki efektownym scenom w sposób plastyczny, przemawiający do wyobraźni, ukazano widzom bogactwo, wszechstronność i artyzm *kung fu*. Rzecz jasna „prawda ekranu” nie zawsze koresponduje z rzeczywistością i w konsekwencji rzadko to, co wygląda na łatwe i widowiskowe, takie jest naprawdę. Na trudnej drodze ku zgłębieniu tradycyjnych sztuk walki niełatwo o zmęczenie, zwątpienie i porażki. Warto jednak pamiętać, że ciężka praca, wytrwałość oraz hart ducha będą drogowskazem i zapewnią ostateczny sukces. Mamy nadzieję, że składające się na tę książkę teksty staną się inspiracją dla adeptów i trenerów, a także pozwolą uchylić rąbka tajemnicy magii *wushu* zupełnym laikom.

Chińskie sztuki walki: ciało, umysł, sport i tradycja jest pozycją, która otwiera serię wydawniczą Instytutu Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim, poświęconą Chinom. Cykl Za Wielkim Murem. Szkice o Chinach to kompendium skupionych na jednym zagadnieniu tekstów z różnych dziedzin życia. W niedługim czasie do rąk Czytelników trafi książka ukazująca gospodarczy krajobraz Chin,

w dalszej perspektywie planowane są wydawnictwa poświęcone podróżom i folklorowi Państwa Środka, jak również językowi chińskiemu. Mamy nadzieję, że zarówno książka *Chińskie sztuki walki: ciało, umysł, sport i tradycja*, jak i kolejne pozycje serii znajdą uznanie w oczach admiratorów tradycji i kultury chińskiej, a tym, którzy jeszcze się z Chinami nie zetknęli, dostarczą dowodów, że kraj pałeczek, smoków i zielonej herbaty to nieprzebrane źródło zaskoczeń i pozytywnych inspiracji.

Wojciech Bizon
Dyrektor Instytutu Konfucjusza
przy Uniwersytecie Gdańskim

EWA CIEMBRONIEWICZ

Uniwersytet Jagielloński

Konfucjanizm jako trzon etyczny chińskich sztuk walki

Wprowadzenie

Inspiracje konfucjańskie w chińskich sztukach walki można rozpoznać przede wszystkim w kultywowaniu tradycji, zgodnie z linią przekazu uwzględniającą spadkobierców systemu, oraz w strukturze wewnątrz stylu, opartej na konfucjańskim modelu rodziny *jia*. Strukturę tę wzmacniały wzajemne relacje rodzinne, których funkcje były ściśle związane z przykazaniem tradycji w oparciu o szacunek, jaki powinny żywić dzieci wobec swych rodziców oraz młodszy „bracia” do starszych. Obie relacje – *xiao* oraz *ti* – wzajemnie się uzupełniały. W połączeniu z lojalnością budowały ściśle więzy łączące ludzi. Miłość synowska *xiao* związana była z istnieniem hierarchii i uznania podporządkowania pomiędzy osobami, natomiast między równymi sobie obowiązywała *ti*, czyli miłość braterska, która nierozzerwalnie była związana z obowiązkiem wzajemnej pomocy.

Chińskie sztuki walki, tworząc społeczności praktykujących, musiały określić zasady postępowania wewnątrz rodzinnego stylu. Dawały one gwarancję ochrony dalszego przekazu tradycji. Obok przekazu zgodnie z zasadą dziedziczenia potrzebna była również

struktura chroniąca porządek oraz ciągłość. Wszystkim tym wymogom odpowiadał konfucjański model rodziny *jia*. Zgodnie z wykładnią Konfucjusza dobrze funkcjonująca rodzina oraz wychowywanie szlachetnych jednostek umożliwiały należyte funkcjonowanie państwa. Kształtowanie moralne charakterystyczne dla konfucjańskiej filozofii stanowiło ważny proces wychowawczy w chińskich sztukach walki. Miało ono dominować w ich praktykowaniu, a dzięki jasno określonym zasadom uczyć dążenia do doskonałości w sferze zarówno fizycznej, jak i duchowej.

Celem artykułu jest omówienie wpływu filozofii konfucjańskiej na tradycyjne chińskie sztuki walki, ze szczególnym uwzględnieniem prymarnej funkcji tradycyjnych rodzinnych stylów, tj. przekazów tradycji zgodnych z myślą konfucjańską. Główna hipoteza badawcza przyjęta w trakcie tych rozważań dotyczy następującej kwestii: kształtowanie moralne charakterystyczne dla konfucjańskiej filozofii odcisnęło silne piętno na chińskich sztukach walki. Nasuwa się także pytanie do dalszych rozważań: czy współczesne style chińskich sztuki walki – w obliczu zagrożeń wynikających z postępującej komercjalizacji – są zdolne do przekazywania tradycji zgodnie z myślą filozofii konfucjańskiej?

W artykule posłużono się analizą materiałów tekstowych, odwołując się do dorobku naukowego głównie polskich oraz zachodnich badaczy. Wiodącym źródłem początkowym, na podstawie którego oparto rozważania, były wyniki badań Wojciecha Cynarskiego, przedstawiających teoretyczne tło rozwoju dalekowschodnich sztuk walki w Polsce. Przedmiotem jego badań były głównie japońskie lub koreańskie sztuki walki, które stanowiły istotny punkt odniesienia, zakreślający perspektywę badawczą dla chińskich sztuk walki. Należy także podkreślić, że badania nad chińskimi sztukami walki prowadzone są w ograniczonym zakresie, mimo stosunkowo dużej popularności oraz toczących się w środowisku ćwiczących dyskusji na temat ich prawdziwej natury, ich historii, związków z filozofią

i religią. Podstawowym problemem jest brak wiarygodnych bądź jednoznacznych źródeł (Baka 2008, s. 15). W artykule posłużono się również wnioskami z analizy studium przypadku (*case study*) w odniesieniu do stylu *Choy Lee Fut Kung Fu* w ramach wcześniejszej niepublikowanej jeszcze pracy badawczej autorki. Wyniki analiz *case study* pozwoliły wykazać, że w obliczu zagrożenia wynikającego z postępujących procesów globalizacji tradycyjne style borykają się z nowymi, nieznanymi wcześniej zjawiskami utrudniającymi przekaz tradycji. Podstawowym problemem badawczym było pytanie: w jakim zakresie tradycyjne sztuki walki zachowują obecnie tradycyjny przekaz wewnątrz samego stylu oraz jakie są szanse i zagrożenia wynikające z komercjalizacji kultury?

Chińskie sztuki walki – podstawowe pojęcia

W literaturze polskiej brak porozumienia co do sposobu określania chińskich sztuk walki. Zamiennie stosowane są różne pojęcia, dzięki czemu prawdziwy sens nie jest do końca zrozumiały. Na potrzeby tego artykułu przyjęto rozróżnienie kluczowych pojęć: *wushu*, *gong fu* oraz *kung fu*.

Pojęcie *wushu* (武术) składa się z dwóch ideogramów. Pierwszy – *wu* (武) odnosi się do walki, zaś drugi *shu* (术) wskazuje na umiejętności w zakresie *wu* (武). Ideogram *wu* (武) tworzą dwa znaki: *zhi* (止), który oznacza ‘zatrzymać’, oraz *ge* (戈) – ‘włócznia/halabarda’. Wyrażenie to oznacza dosłownie ‘zatrzymywanie włóczni’ (Szymankiewicz, Śniegowski 1987, s. 9). W praktyce ideogram *wu* odnosi się do wszelkich spraw wojennych, wojskowych, bojowych. Zdolności *shu* są zdolnościami przyziemnymi i odnoszą się do technik i metod walki. Określenie *wushu* zostało ponownie spopularyzowane w XX wieku, na potrzeby władz Chińskiej Republiki Ludowej. Postanowiono, że należy stworzyć na bazie *kung fu* sport,

który pełniłby funkcję wychowawczą dla nowego pokolenia. We współpracy mistrzów tradycyjnych szkół sztuk walki zmodyfikowano i skompilowano „system” ćwiczeń, doprowadzając do stworzenia nowoczesnego *wushu*. Również cel praktyki chińskich sztuk walki został zmieniony – z umiejętności samoobrony na zdrowie i harmonijny rozwój człowieka. Ujednolicenie systemu oraz wprowadzenie standardów umożliwiających rywalizację sportową miało na celu popularyzację chińskich sztuk walki nie tylko w Chinach, ale także poza granicami kraju.

Drugim pojęciem jest *gong fu* (功夫), które w języku chińskim oznacza osiągnięcie wysokiego poziomu umiejętności w jakiejś dziedzinie. Samo słowo zbudowane jest ze znaków *gong* (功) – ‘osiągnięcie, dorobek’ i *fu* (夫) – ‘człowiek’. Można to interpretować jako całość dorobku i osiągnięć człowieka (Szymankiewicz, Śniegowski 1987, s. 9).

Najpowszechniej używanym pojęciem jest *kung fu*, określające zbiorczo wszystkie sztuki walki w Chinach. Jednak właściwie powinno się używać go razem z nazwą stylu np. *Choy Lee Fut Kung Fu*, *Chow Gar Kung Fu*, *Hung Gar Kung Fu*, co oznacza po prostu posiadanie wysokich zdolności w danym stylu (Osuch 2002, s. 12). Kultura popularna w znaczącym stopniu przyczyniła się do upowszechnienia nazwy *kung fu*, nie zawsze stosowanej z nazwą macierzystego stylu.

Konfucjanizm jako trzon etyczny chińskich sztuk walki

Etyka konfucjańska miała na celu kształtowanie moralne jednostki sięgające do ducha i serca człowieka. Miała także stanowić „narzędzie” do rozwiązywania problemów społecznych wynikających z braku moralności. Według Konfucjusza ludzie oraz zasady fundamentalne ludzkości stanowili jądro stosunków społecznych, gwa-

rantujące stabilność, pokój, pomyślność państwa, rodziny i jednostek (Yao 2009, s. 27).

Ren

Kluczowym terminem dotyczącym życia etycznego w filozofii konfucjańskiej stał się *ren*, który tłumaczono jako miłość, życzliwość i humanitarność. Pojęcie to stanowi trzon nauk zawartych w *Dialogach konfucjańskich* (*Lunyu*). Chiński ideogram *ren* (仁) składał się z dwóch znaków oznaczających ‘mężczyznę’ i ‘dwa’, czyli ‘dwóch ludzi’. Termin ten mówił więc o łączącej ludzi relacji (Qian 2014, s. 22). Konfucjusz wyjaśnił znaczenie *ren* jako: „kochaj ludzi”. Jest to najbardziej precyzyjne i zwarte podsumowanie. Najgłębszy sens *ren* miał przejawiać się w stosunku do bliźniego. Należało dobrze odnosić się do innych ludzi i uważać ich w głębi serca za przyjaciół (Qian 2014, s. 22).

Dobrze urzeczywistnione *ren* polegało na poskromieniu własnego ego¹ i podporządkowaniu go *li*², przy czym *li* to zbiór obiektywnych zasad postępowania przekazywanych przez długą tradycję³.

¹ *Keji* to powściągnięcie samego siebie, swoich zachcianek i spontanicznych „zwierzęcych” impulsów (Gawlikowski 2009, s. 52).

² Pojęcie *li* oznacza zbiór norm obyczajowych, dotyczących wszystkich sfer życia *junzi*. Norma obyczajowa „pochodzi od określonej grupy społecznej (np. narodu, środowiska, grupy koleżeńskiej), jest głęboko związana z tradycją panującą w danej grupie; karą za przekroczenie jej nakazów jest ośmieszenie, dezaprobata grupy lub nawet wykluczenie z niej. Obowiązuje ona zewnątrz i warunkowo, dotyczy bowiem zachowań ważnych w obrębie grupy, służących jej integracji i odróżnieniu się od innych grup” (Środa 2010, s. 19).

³ *Li* to reguły postępowania w życiu, jednak nie obejmowały one wszystkich życiowych sytuacji. W zamian w *Dialogach konfucjańskich* można było znaleźć inne pojęcie: *yi* (często tłumaczone jako prawość, sprawiedliwość

Wymagało ono ciągłego wysiłku, by przezwyciężyć złe nawyki płynące z ego i przeszkadzające wypełnianiu *li* (Schwartz 2009, s. 79). Tylko dzięki niemu wewnętrzne mistrzostwo człowieka mogło stać się widoczne dla społeczeństwa i doprowadzić do wyższej moralnej doskonałości *ren*. *Ren* interpretowane jako ‘umiłowanie ludzi’ mówiło, w jaki sposób należy traktować najbliższych. W społeczeństwie, którego członkowie tworzą różnorakie związki i relacje, *ren* przybierało różne formy i manifestowało się jako miłość synowska *xiao*, miłość braterska *ti* oraz szczerłość *xin* (Qian 2014, s. 16). Urzeczywistnienie *ren* objawiało się jako poprawność, aplikując w relacje między ludźmi etykietę.

Praktykowanie chińskich sztuk walki ściśle wiązało się z naukami konfucjańskimi, które stanowiły ich fundament etyczny. Konfucjanizm jako trzon moralny chińskich sztuk walki wykształcił szereg norm regulujących relacje między członkami danej szkoły. Już sama nazwa *gong fu* posiadała w swoim znaczeniu wiele wspólnych cech z *ren*. *Gong fu* w języku chińskim oznaczało osiągnięcie wysokiego poziomu umiejętności w jakiejś dziedzinie życia. Praktyka chińskich sztuk walki uczyła nie tylko umiejętności walki – dotyczyła podążania do wyznaczonego celu życiowego, ale z zachowaniem odpowiedniej postawy moralnej. Była ona określana w kodeksie *wude*, który miał pełnić funkcję drogowskazu, systematyzując i hierarchizując wartości. Dzielił je na wartości dotyczące etyki czynu oraz etyki umysłu. Do pierwszej grupy należały: pokora *qian*, szacunek *li*, prawość *yi*, zaufanie *xin*, lojalność *cheng*; zaś do etyki umysłu: wola *zhi*, wytrwałość *ren*, cierpliwość *heng*, odwaga *yong*. Odwołując się do *Dialogów konfucjańskich*, szczyt hierarchii zajmowała wielka zasada *dao*⁴, po

bądź słuszność), pomocne w podejmowaniu kluczowych decyzji, nieobjętych w zbiorze zasad *li*.

⁴ W starożytnych Chinach *dao* oznaczała prawidłową drogę życia, sposób rządzenia, idealną drogę ludzkiej egzystencji, drogę kosmosu, generatywno-normatywną drogę wszelkiej egzystencji jako takiej (Fingarette 1972, s. 19).

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-071-3